

Організаційно-правовий механізм

здійснення контролю за дотриманням законодавства про державну реєстрацію нормативно-правових актів

Наталія Железняк

*кандидат юридичних наук,
директор Департаменту реєстрації
та систематизації нормативних актів,
правоосвітньої діяльності Міністерства юстиції
України*

Достеменно відомо, що функції становлять найважливішу складову управлінської діяльності, походять від загального змісту державного управління та складають змістовну характеристику діяльності.

Функція державної реєстрації нормативно-правових актів, яку здійснюють органи юстиції, займає один із найбільших сегментів серед управлінських функцій у складовій управлінської діяльності сфери державної правової політики [1, с. 131].

Необхідно зазначити, що обов'язковість проходження нормативно-правовими актами міністерств, інших центральних органів виконавчої влади процедури державної реєстрації є відповідним конституційним приписом (стаття 117 Конституції України).

Метою державної реєстрації нормативно-правових актів міністерств, інших органів виконавчої влади та інших органів є забезпечення та захист прав громадян, дотримання законності у державному управлінні, адже відповідно до конституційних засад люди-

на, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. При цьому права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (стаття 3 Конституції України) [2].

Основні положення щодо здійснення державної правової політики, спрямованої на захист прав і свобод громадян, зміцнення законності та правопорядку в суспільних відносинах, покладено в основу роботи Міністерства юстиції та його територіальних органів. Під таким кутом зору й потрібно розглядати правові та організаційні форми діяльності Міністерства юстиції України як головного органу в системі центральних органів виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної правової політики [3, с. 38–41, 64].

Здійснення державної реєстрації нормативно-правових актів міністерств, інших органів виконавчої влади, а також інших органів, акти яких відповідно до законодавства підлягають державній реєстрації, що зачіпають права, свободи й законні інтереси громадян або мають міжвідомчий характер, як правову форму реалізації державної правової політики запроваджено відповідно до Указу Президента України від 3 жовтня 1992 року № 493 «Про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади» з 1 січня 1993 року [4, с. 10].

Уже майже два десятки років Міністерство юстиції та його територіальні органи виконують функцію державної реєстрації нормативно-правових актів,

які зачіпають права, свободи й законні інтереси громадян або мають міжвідомчий характер. При цьому основна мета, якої має бути досягнуто органами юстиції під час здійснення зазначеної функції,— це забезпечення охорони конституційних прав, свобод і законних інтересів громадян та юридичних осіб, проголошених і гарантованих Конституцією та законами України, усунення порушень чинного законодавства, підвищення законності та дієвості нормативно-правових актів суб'єктів нормотворення.

Аналіз кількісних показників роботи органів юстиції щодо державної реєстрації нормативно-правових актів за три останні роки свідчить про зростання нормотворчої активності суб'єктів нормотворення.

Так, за 2010 рік до органів юстиції подано на державну реєстрацію 8479 нормативно-правових актів, за 2011 рік — 9736, а протягом I півріччя 2012 року — 5064 акти, з них кількість актів, поданих до Мін'юсту, збільшилась на 30 відсотків порівняно з аналогічним періодом 2011 року.

Не зупиняючись детально на процедурі здійснення державної реєстрації нормативно-правових актів, слід наголосити лише на тому, що цей механізм передбачає проведення правової експертизи нормативно-правового акта, тобто визначення відповідності останнього Конституції та чинному законодавству України із складанням, погодженням, затвердженням уповноваженими посадовими особами органів юстиції відповідного висновку та прийняття наказу, і занесення зазначеного нормативно-правового акта до державного реєстру та Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів.

У зв'язку з цим та з метою попередження прийняття суб'єктами нормо-

творення незаконних нормативних приписів органами юстиції використовуються механізми повернення нормативно-правових актів суб'єктам нормотворення без державної реєстрації для доопрацювання, а також відмови в державній реєстрації нормативно-правових актів.

Необхідно зазначити, що кількісний показник доопрацювання нормативно-правових актів за три останні роки збільшився (у 2010 році повернуто на доопрацювання 797 актів, 2011 році — 779, за I півріччя 2012 року — 339, для порівняння у 2006 році — 584 акти, 2007–571), а якісно за його предметом у більшості випадків цей показник був пов'язаний з необхідністю отримання суб'єктом нормотворення узгодження нормативно-правових актів із заінтересованими органами та приведення у відповідність до правил нормопроектувальної техніки та правопису. У свою чергу, показник відмови в державній реєстрації нормативно-правових актів, а як наслідок — скасування цих актів, значно знизився за аналогічний період часу, проте якісно був пов'язаний із прийняттям нормативно-правових актів, зокрема з перевищенням наданої суб'єкту нормотворення компетенції, з порушенням положень Конвенції з прав людини 1950 року та без урахування практики Європейського суду з прав людини. Так, у 2010 році відмовлено в державній реєстрації 130 актів, 2011 році — 131, за I півріччя 2012 року — 52, для порівняння у 2006 році — 290 актів, 2007–214.

За результатами повернення нормативно-правових актів суб'єктам нормотворення без державної реєстрації для доопрацювання та відмови в державній реєстрації нормативно-правових актів у період 2010 рік — 8 місяців

2012 року органами юстиції попереджено прийняття 2276 незаконних правових норм.

При цьому з метою запобігання порушенням принципів соціального діалогу, забезпечення реалізації конституційних прав і гарантій громадян, а також посилення співпраці органів виконавчої влади з профспілками та профоб'єднаннями під час підготовки нормативно-правових актів з питань, що стосуються соціально-трудової сфери, постановою Кабінету Міністрів України від 10 грудня 2008 року № 1068 [5] доповнено Положення про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств, інших органів виконавчої влади, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 28 грудня 1992 року № 731 [6], та запроваджено механізм проведення соціального діалогу суб'єктами нормотворення під час прийняття підзаконних нормативно-правових актів, які стосуються соціально-трудової сфери. На сьогодні процедуру соціального діалогу пройшли 789 (17%) підзаконних нормативно-правових актів, що зареєстровані в Міністерстві юстиції.

У системі засобів забезпечення принципу законності у державному управлінні здійснення функції контролю є невід'ємною складовою державної реєстрації нормативно-правових актів. Водночас слід розглянути та проаналізувати спрямовані на досягнення вищезазначеної мети механізми контролю, якими наділені органи юстиції в процесі виконання функції державної реєстрації нормативно-правових актів міністерств, інших органів виконавчої влади, а також інших органів, акти яких відповідно до законодавства підлягають державній реєстрації і зачіпають права, свободи й законні інтереси громадян або мають міжвідомчий харак-

тер, а саме: якість (ефективність) виконання суб'єктами нормотворення законодавства про державну реєстрацію нормативно-правових актів.

Зокрема законодавством про державну реєстрацію нормативно-правових актів на суб'єктів нормотворення покладено обов'язок своєчасно (протягом п'яти робочих днів) подавати на державну реєстрацію нормативно-правові акти, які зачіпають права, свободи й законні інтереси громадян або мають міжвідомчий характер.

З метою контролю за виконанням суб'єктами нормотворення вищезазначеного обов'язку постановою Кабінету Міністрів України від 28 грудня 1992 року № 731 «Про затвердження Положення про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади» [6] надано право органам юстиції, що здійснюють державну реєстрацію відомчих нормативно-правових актів, перевіряти у міністерствах, інших органах виконавчої влади додержання законодавства про державну реєстрацію нормативно-правових актів, вносити пропозиції про усунення виявлених порушень і недоліків та притягнення до відповідальності посадових осіб, винних у допущених порушеннях. При цьому за результатами перевірки (у разі потреби) інформувати Кабінет Міністрів України та Раду міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київську та Севастопольську міські державні адміністрації, відповідні органи прокуратури та засоби масової інформації.

Цією саме постановою зобов'язано керівників міністерств, інших органів виконавчої влади у місячний строк повідомляти орган державної реєстрації про вжиті заходи.

Протягом двадцятирічного періоду здійснення органами юстиції дер-

жавної реєстрації нормативно-правових актів форма та періодичність проведення ними контролю за дотриманням суб'єктами нормотворення законодавства про державну реєстрацію нормативно-правових актів неодноразово трансформувалися, починаючи від документальних виїзних перевірок, які проводились один раз на три роки, закінчуючи виїзними та безвиїзними щомісячними документальними перевірками.

Зазначені контрольні функції Міністерство юстиції здійснює безпосередньо та через утворені в установленому порядку головні управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, в областях, містах Києві та Севастополі, а також районні, районні у містах, міські (міст обласного значення), міськрайонні, міжрайонні управління юстиції.

Основною формою здійснення контролю за додержанням суб'єктами нормотворення законодавства про державну реєстрацію підзаконних нормативно-правових актів є проведення органами юстиції безвиїзних, виїзних, планових та позапланових перевірок. Механізм проведення органами юстиції таких перевірок суб'єктів нормотворення встановлено наказом Міністерства юстиції від 19 січня 2012 року № 93/5 «Про затвердження Порядку проведення органами юстиції перевірок стану додержання законодавства про державну реєстрацію нормативно-правових актів», зареєстрованим у Міністерстві юстиції 19 січня 2012 року за № 67/20380 [7].

На сьогодні набрав чинності Закон України від 8 вересня 2011 року № 3720-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності посадових осіб органів державної влади та органів місце-

вого самоврядування», яким встановлено адміністративну відповідальність керівників органів, нормативно-правові акти яких відповідно до закону підлягають державній реєстрації, за неподання, несвоєчасне подання для державної реєстрації нормативно-правових актів, які відповідно до закону підлягають державній реєстрації, направлення на виконання нормативно-правових актів, що не пройшли державної реєстрації та не опубліковані в установленому законом порядку, а також надіслання для виконання вказівок, роз'яснень у будь-якій формі, що встановлюють правові норми (стаття 188⁴¹ Кодексу України про адміністративні правопорушення). При цьому статтею 255 цього Кодексу органам юстиції надано право складати протоколи за порушення, передбачені статтею 188⁴¹ цього Кодексу [8].

З метою реалізації положень цього Закону наказом Міністерства юстиції від 19 грудня 2011 року № 3539/5 затверджено Інструкцію з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення, зареєстровану в Міністерстві юстиції України 19 грудня 2011 року за № 1465/20203 [9], якою встановлено механізм складання уповноваженими посадовими особами Міністерства юстиції України і його територіальних органів та надіслання органам, уповноваженим розглядати справи про адміністративні правопорушення, протоколів та матеріалів про адміністративні правопорушення за порушення, передбачені статтею 188⁴¹ Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Показники виявлених органами юстиції незареєстрованих нормативно-правових актів за I півріччя 2012 року порівняно з I півріччям 2011 року зменшилися у шість разів (за I півріччя 2012

року виявлено 156 актів, за I півріччя 2011 року — 986).

Так, за результатами проведених Міністерством юстиції протягом I півріччя 2012 року 203 планових виїзних та 203 безвиїзних перевірок суб'єктів нормотворення та перегляду 17565 розпорядчих документів, прийнятих ними за цей період, не виявлено порушень, за вчинення яких встановлено адміністративну відповідальність згідно із статтею 188⁴¹ Кодексу України про адміністративні правопорушення (за I півріччя 2011 року — 56).

За I півріччя 2012 року Головним управлінням юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, головними управліннями юстиції в областях, містах Києві та Севастополі проведено 5746 перевірок (за I півріччя 2011 року — 3248).

За результатами цих перевірок виявлено 100 нормативно-правових актів, прийнятих суб'єктами нормотворення за 2009–2011 роки з порушенням законодавства про державну реєстрацію нормативно-правових актів (за I півріччя 2011 року — 512), з яких на сьогодні 50 нормативно-правових актів скасовано суб'єктами нормотворення, 46 — вичерпали строк дії, решта (4) перебувають на контролі цих управлінь юстиції.

Районними, районними в містах Києві та Севастополі, міськрайонними управліннями юстиції за I півріччя 2012 року проведено 33133 перевірки суб'єктів нормотворення (за I півріччя 2011 року — 14055), за результатами яких виявлено 56 нормативно-правових актів, прийнятих суб'єктами нормотворення за 2009–2011 роки з порушенням законодавства про державну реєстрацію нормативно-правових актів (за I півріччя 2011 року — 418), з яких на сьогодні 31 нормативно-правовий акт скасовано суб'єктами нормотворен-

ня, 23 — вичерпали строк дії, 2 — перебувають на контролі цих управлінь юстиції.

Тобто показник актів, що спрямовуються до виконання з порушенням законодавства про державну реєстрацію нормативно-правових актів, суттєво зменшився.

Таким чином, на сьогодні запровадження адміністративної відповідальності керівників органів, нормативно-правові акти яких відповідно до закону підлягають державній реєстрації, за порушення законодавства про державну реєстрацію сприяє неухильному дотриманню цими органами вимог чинного законодавства, є ефективним важелем впливу на порушників законодавства про державну реєстрацію нормативно-правових актів, оскільки це реальна можливість ефективного впливу на посадових осіб, винних у порушенні законодавства про державну реєстрацію нормативно-правових актів, яка дозволить забезпечити законність нормативно-правових актів, більш високий рівень захисту прав громадян та правопорядку у державі, міцність її конституційного ладу.

Багаторічна практика проведення органами юстиції перевірок суб'єктів нормотворення свідчить, що останні часто встановлюють нові правові норми у методичних рекомендаціях. Методичні рекомендації за своєю правовою природою не є нормативно-правовими актами, вони не повинні встановлювати правових норм, можуть мати виключно рекомендаційний, роз'яснювальний та інформаційний характер. Правові норми, які зачіпають права, свободи й законні інтереси громадян, повинні бути викладені виключно в нормативно-правових актах, затверджених відповідними розпорядчими документами та зареєстро-

ваних в органах юстиції в установленому законодавством порядку.

При цьому суб'єкти нормотворення намагаються врегульовувати правові відносини шляхом прийняття нормативно-правових актів тимчасового характеру.

Продовжує існувати незаконна практика встановлення листами нових правових норм. Проте листи є лише службовою кореспонденцією, вони підлягають негайному відкликанню з місць застосування та скасуванню, оскільки спрямовані до виконання з порушенням законодавства про державну реєстрацію нормативно-правових актів та відповідно є нечинними.

Разом з цим, незважаючи на те, що листи — це службова кореспонденція, вони не є нормативно-правовими актами, можуть носити лише роз'яснювальний, інформаційний та рекомендаційний характер і не повинні містити нових правових норм, які зачіпають права, свободи й законні інтереси громадян або мають міжвідомчий характер, на сьогодні не відкликано з місць застосування та не скасовано 2 листи центральних органів виконавчої влади.

Службові листи складаються з метою обміну інформацією між установами як: відповіді про виконання завдань, визначених в актах органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, дорученнях вищих посадових осіб; відповіді на запити, звернення, а також кореспонденцію Верховної Ради України; відповіді на виконання доручень установ вищого рівня; відповіді на звернення громадян; ініціативні листи; супровідні листи (пункт 123 розділу II Типової інструкції з діловодства у центральних органах виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих органах виконавчої

влади, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 року № 1242) [10].

При цьому слід відзначити, що виявлені незареєстровані нормативно-правові акти скасовуються суб'єктами нормотворення виключно за наполяганням органів юстиції, а не в добровільному порядку за результатами перевірок [11].

У зв'язку з невиконанням центральними органами виконавчої влади законних вимог Міністерства юстиції щодо усунення порушень законодавства про державну реєстрацію нормативно-правових актів Міністерство юстиції ініціює прийняття Кабінетом Міністрів як вищим органом у системі органів виконавчої влади відповідних розпоряджень.

Так, розпорядженнями Кабінету Міністрів від 19 січня 2011 року № 32-р «Про скасування деяких наказів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади і заходи щодо неухильного виконання законодавства з питань державної реєстрації нормативно-правових актів» [12] та від 15 лютого 2012 року № 103-р «Про скасування деяких наказів міністерств, інших центральних органів виконавчої влади» [13] скасовано акти, що не набрали чинності, та керівників міністерств та інших центральних органів виконавчої влади попереджено про особисту відповідальність за неналежне виконання законодавства про державну реєстрацію нормативно-правових актів.

Законом України «Про центральні органи виконавчої влади» [14] визначено повноваження міністра у відносинах з центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через міністра. Зокрема, статтею 18 цього Закону передбачено до-

датковий інструмент контролю щодо забезпечення законності актів, а саме: Міністр має повноваження порушувати перед Кабінетом Міністрів України питання щодо скасування актів центрального органу виконавчої влади повністю чи в окремій частині, доручати керівнику центрального органу виконавчої влади скасувати акти його територіальних органів повністю чи в окремій частині, а в разі відмови скасовувати акти територіальних органів центрального органу виконавчої влади повністю чи в окремій частині.

Разом з тим органи юстиції здійснюють контроль за станом роботи суб'єктів нормотворення щодо перегляду нормативно-правових актів, у тому числі зареєстрованих, на відповідність їх Конституції та законодавству України.

Відповідно до абзацу третього пункту 2 постанови Кабінету Міністрів України від 28 грудня 1992 року № 731 «Про затвердження Положення про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади» [6] суб'єкти нормотворення повинні забезпечувати постійний перегляд виданих нормативно-правових актів з метою приведення їх у відповідність з Конституцією та законами України, іншими актами законодавства, Конвенцією про захист прав людини й основоположних свобод 1950 року і протоколами до неї, міжнародними договорами України, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, та *acquis communautaire*, а також з урахуванням практики Європейського суду з прав людини.

Проте робота суб'єктів нормотворення з цього напрямку є не достатньо активною. Про це свідчить той факт, що Міністерством юстиції за результатами перегляду нормативно-правових

актів за I півріччя 2012 року направлено суб'єктам нормотворення 30 листів щодо приведення 34 нормативно-правових актів у відповідність до законодавства, з яких на сьогодні суб'єктами нормотворення приведено у відповідність до законодавства 23 нормативно-правових акти, 11 — перебувають на контролі.

У зв'язку із зазначеним органи юстиції застосовують механізм скасування рішень про державну реєстрацію нормативно-правових актів та відповідно виключення цих актів з державного реєстру нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади через 15 днів після прийняття рішення про скасування його державної реєстрації, а в разі оскарження цього рішення — з дня отримання органом державної реєстрації позитивного висновку за результатами розгляду скарги.

Так, лише за I півріччя поточного року органами юстиції було прийнято 8 рішень щодо скасування рішень про державну реєстрацію нормативно-правових актів.

Аналізуючи законодавство про державну реєстрацію нормативно-правових актів, яке є чинним на сьогодні, можна виділити три основні напрями вдосконалення порядку здійснення органами юстиції функції державної реєстрації нормативно-правових актів — це:

коло актів та перелік їх ознак, за наявності яких ці акти підлягають державній реєстрації;

коло суб'єктів нормотворення, акти яких підлягають державній реєстрації;

механізм здійснення контролю за додержанням суб'єктами нормотворення законодавства про державну реєстрацію нормативно-правових актів [1, с.131].

У зв'язку з викладеним пріоритетним питанням на сьогодні є законодавче врегулювання процесу створення нор-

мативно-правових актів. Зазначене інституційно та процедурно має бути реалізовано в проекті Закону України «Про нормативно-правові акти», який визначає систему та види нормативно-правових актів, регулює суспільні відносини, пов'язані з розробленням нормативно-правових актів, їх прийняттям, державною реєстрацією, набранням ними чинності та обліком, встановлює вимоги до техніки нормопроєктування та нормотворчого процесу, регулює питання дії нормативно-правових актів, їх офіційного тлумачення та роз'яснення, а також законодавчо закріплює механізм контролю за додержанням законодавства про державну реєстрацію підзаконних нормативно-правових актів.

Зокрема, статтею 50 проекту Закону України «Про нормативно-правові акти» пропонується визначити основні засади здійснення контролю за додержанням законодавства про державну реєстрацію підзаконних нормативно-правових актів: види, завдання та підстави проведення перевірок, права та обов'язки уповноважених посадових осіб Міністерства юстиції України, його територіальних органів та посадових осіб суб'єкта нормотворення під час здійснення перевірки, порядок оформлення результатів таких перевірок.

Таким чином, ефективний контроль органів юстиції за додержанням міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, а також іншими органами, акти яких підлягають державній реєстрації, законодавства про державну реєстрацію нормативно-правових актів є правовою формою діяльності органів юстиції у забезпеченні реалізації державної правової політики та спеціальною гарантією законності у державному управлінні, невід'ємним засобом забезпечення та захисту прав людини.

Список використаної літератури

1. *Радіоненко О. В.* Основні напрями розвитку законодавства про державну реєстрацію нормативно-правових актів // *Право України.* – 2008. – № 4. – С. 131 - 138.
2. Конституція України від 26 червня 1996 р. // *Відомості Верховної Ради України.* – 1996. – № 30. – Ст. 141.
3. *Железняк Н. А.* Міністерство юстиції України – провідний орган у забезпеченні реалізації державної правової політики // *Право України.* – 2000. – № 8. – С. 38-41, 64.
4. Указ Президента України від 3 жовтня 1992 р. № 493 «Про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади» // *Урядовий кур'єр.* – 8 жовтня 1992 р. – № 42-43. – С. 10.
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 10 грудня 2008 р. № 1068 «Про доповнення Положення про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств, інших органів виконавчої влади» // *Урядовий кур'єр.* – 18 грудня 2008 р. – № 238.
6. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 1993 р. № 731 «Про затвердження Положення про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади» // *Урядовий кур'єр.* – 18 лютого 1993 р. – № 25-26.
7. Наказ Міністерства юстиції України від 19 січня 2012 р. № 93/5 «Про затвердження Порядку проведення органами юстиції перевірок стану додержання законодавства про державну реєстрацію нормативно-правових актів», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 19 січня 2012 р. за № 67/20380// *Офіц. вісн. України.* – 2012. – № 5. – Ст. 191.
8. Закон України від 8 вересня 2011 р. № 3720-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності посадових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування» // *Голос України.* – 5 жовтня 2011р. – № 185.
9. Наказ Міністерства юстиції України від 19 грудня 2011 року № 3539/5 «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 19 грудня 2011 р. за № 1465/20203 // *Офіц. вісн. України.* – 2011. – № 98. – Ст. 3592.
10. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 р. № 1242 «Про затвердження Типової інструкції з діловодства у центральних органах виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих органах виконавчої влади» // *Офіц. вісн. України.* – 2011. – № 94. – Ст. 3433.
11. *Радіоненко О. В.* Через державну реєстрацію // *Урядовий кур'єр.* – 21 жовтня 2004 р. – № 200. – С. 16.
12. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 січня 2011 р. № 32-р «Про скасування деяких наказів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади і заходи щодо неухильного виконання законодавства з питань державної реєстрації нормативно-правових актів» // *Офіц. вісн. України.* – 2011. – № 4. – Ст. 220.
13. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2012 р. № 103-р «Про скасування деяких наказів міністерств, інших центральних органів виконавчої влади» // *Урядовий кур'єр.* – 1 березня 2012 р. – № 40.
14. Закон України від 17 березня 2011 р. № 3166-VI «Про центральні органи виконавчої влади» // *Голос України.* – 5 квітня 2011р. – № 65.